EEN BEELD VAN EEN KIND

EEN BEELD VAN EEN KIND

Inleiding in de pedagogiek

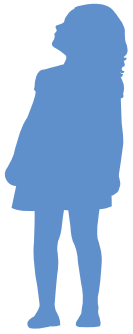

Lieselot De Wilde
Michel Vandenbroeck &
Bruno Vanobbergen (red.)

OWL PRESS

INHOUD

Woord vooraf 13

1. INLEIDING: EEN BEELD VAN EEN KIND 17

1.1 Pedagogiek als maatschappelijke kwestie 20
1.2 De onvoorspelbare aard van de pedagogiek 22
1.3 De pedagogiek onder druk? 24
1.3.1 Risicoreducerend denken 25
1.3.2 Individualiserend werken 27
1.4 De wereld is pedagogiek en pedagogiek is de wereld 30
1.5 Over kinderen, de kindertijd en kindbeelden 33
1.5.1 De ‘ontdekking’ van het kind 34
1.5.2 De vondst van de kindertijd 36
1.5.3 Het denken in kindbeelden 40
1.6 De opbouw van dit handboek 43
1.6.1 Het voorspelbare kind 44
1.6.2 Het kind als burger 44
1.6.3 Het witte kind 45
1.6.4 Het kind als risico 45
1.6.5 Het kind als held 46
1.6.6 Het kind als kapitaal 46

2. HET VOORSPELBARE KIND 49

2.1 Meten is weten. Maar wat willen we weten? 51
2.2 Opvoeden door cijfers 57
2.2.1 De zeehospitalen: niet genezen maar reconstrueren 57
2.2.2 De Olympische Spelen van de ontwikkeling 60
Ladders and snakes 66
2.2.3 Diagnoses en labels bij kinderen met een beperking 69
Labels: meerdere functies? 70
Sterktegerichte aanpak 73
Focus op verbinding en inbedding 74

Labels relationeel benaderen 75
Over verdoving en verstomming 77
2.2.4 Besluit 82
2.3 Voorspellen en voorkomen 84
2.3.1 Piaget in de Verenigde Staten 84
2.3.2 Over moederinstinct en wetenschap 90
Van 'mannelijke' wetenschap naar 'vrouwelijke' emoties en terug 92
Opvoeden is fun, maar niet lang? 97
Continuïteit en verandering 100
2.3.3 Jeugdwerk, tussen sociale beweging en opvoedingsmethode 103
Noch onderwijs, noch sociaal werk 104
Het Lego-paradigma 105
De sociale kwestie en de jeugdkwestie 106
De zaaitijd bij uitnemendheid 108
De generaal, de poëet en de kardinaal 109
Wij herbouwen het land! 112
Moeizaam op zoek naar het wezen van emancipatorische pedagogiek 114
Maatschappelijke emancipatie wordt individuele zelfredzaamheid 116
De graaitijd bij uitnemendheid 117
Jeugdwerk is een blijver 120
2.3.4 Besluit 121

3. HET KIND ALS BURGER 125
3.1 Over stemrecht, kinderrechten en burgerschap 127
Het ongetemde kind 129
Het goddelijke kind 130
Het onvoltooide kind 131
3.1.1 Kinderen en jongeren als actieve betekenisgevers 132
3.1.2 Stemrecht voor kinderen? 134
3.2 Over kinderrechten, burgerschap en burgerschapseducatie 137
3.2.1 Het sociaalanarchisme en de oorsprong van de kinderrechten 137
Het kinderrechtenverdrag en de figuur van Janusz Korczak 140
Het kinderrechtenverdrag en de volwassen-kindrelatie 144

3.2.2 Kinderrechten en het autonome kind 148
'We zijn allemaal kinderen' 150
Het autonome kind als norm in de opvoeding 151
Juridisering van de pedagogische praktijken 152
Opvoeden tot volwassenheid? 154
3.2.3 Kinderrechten en het geïnstitutionaliseerde jeugdland 157
Herverdeling van hulpbronnen binnen het geïnstitutionaliseerde jeugdland 160
Herverdeling van hulpbronnen buiten het geïnstitutionaliseerde jeugdland 161
3.2.4 De bal bij de burger? 162
3.2.5 Besluit 166
3.3 Van opvoeden tot democratie naar opvoeden vanuit democratie 168
3.3.1 Opvoeden tot burgerschap: een paradoxale opgave 168
Participatieparadox 170
3.3.2 'Cultureghem' als interessant praktijkvoorbeeld 173
KETMET: het grootste speelplein van Brussel 174
KOOKMET: koken op mobiele keukens 175
3.3.3 Reradicaliseren, educatief ronselen voor een betere wereld 177
Radicaliseren, what's in a name? 179
Wortels en vleugels 181
Lessen 183
Wat kunnen we dan verstaan onder reradicaliseren? 185
Educatief ronselen 193
3.3.4 Besluit 197

4. HET WITTE KIND 199
4.1 Blank, blond en Belgisch 201
4.1.1 Multipele gelaagdheid 203
Dynamische gelaagdheid 204
De ander 205
De gelijke 206
4.1.2 Omgaan met verschillen: een pedagogische opdracht 208
Opvoeden zonder vooroordelen, kan dat wel? 208
Van anti-bias tot interculturele pedagogiek 211
Van intercultureel naar diversiteiten 214

4.2 Het lastige erfgoed van diversiteit en privilege 217
4.2.1 Migratiebeleid: een beknopte geschiedenis 217
Vluchtelingen versus migranten 219
4.2.2 De beladen erfenis van Belgisch Congo 222
Het witte kind, het standaard kind? 222
Toen: het koloniale verleden van België 225
Onderwijs in Belgisch-Congo: een pedagogische kolonie? 227
Vandaag: een verleden dat niet wil wijken 231
Vooruit met het verleden 235
4.2.3 Een ongemakkelijke positie 236
Terminologie: ras versus etniciteit 236
Misogynoir 238
Uitdagingen voor zwarte vrouwelijke academici 240
Ras en intellectuele autoriteit 242
Het klaslokaal als meest radicale ruimte 246
Stigmatisering en devaluatie 247
Privilege 250
4.2.4 Besluit 254
4.3 Over controle en loslaten in de pedagogiek 255
4.3.1 Van deficiëntie naar differentie 255
Van cultuurdrager naar cultuurproducent 257
4.3.2 De doxa van eentaligheid 261
Opgroeien op gespannen voet 264
Taalverschuiving in gezinnen met een migratieachtergrond 273
Tussen realiteit en opportuniteit 282
4.3.3 De pedagogische paradox bij niet-begeleide minderjarigen 283
Leeftijd (minderjarig) 284
Leeftijd (minderjarige) + vluchteling/buitenlander 286
Leeftijd (minderjarige) + vluchteling/buitenlander + 'kwetsbaar' 288
Structuren voor 'kwetsbare niet-begeleide minderjarigen' 289
Een pedagogische paradox: kinderen of vluchtelingen? 291
4.3.4 Besluit 293

5. HET KIND ALS RISICO 297
5.1 Gevaarlijk jong zijn 299
5.1.1 Kind als gevaar: het risicokind 301
Gewelddadige jongens 302
Losbandige meisjes 304
5.1.2 Kind in gevaar: het onschuldige kind 306
De 'moderne' probleemjongeren 307
De eeuw van het risicokind 309
5.2 Tussen tehuis en thuis 312
5.2.1 Een verhaal van de-institutionalisering 312
De Angelsaksische methode 313
De Franse methode 314
Petites colonies 315
Het institutionaliseringseffect 318
De de-institutionaliseringstendens 322
5.2.2 Tussen vertrouwen en wantrouwen 327
De koningin en de gevangene 327
Vertrouwen in ouderschap 337
5.2.3 Besluit 342
5.3 Vrijheid en speelsheid: een grens overschreden? 343
5.3.1 Lichamelijkheid 343
Het aan de geest onderworpen lichaam 345
Het van de geest losgekoppelde lichaam 348
Het geleefde lichaam 350
Het lichaam van de leerling 352
5.3.2 Risicovol spelen 356
De rol van de pedagogische professional 357
5.3.3 Kinderen in de digitale wereld 370
Het recht op privacy 371
5.3.4 Besluit 375

6. HET KIND ALS HELD 377

6.1 Inleiding: de eeuw van het kind 379
6.1.1 De reformpedagogiek: uit liefde voor het kind 382
De reformpedagogiek als tegenbeweging 383
De 'hartepedagogiek' van Jan Ligthart 385
Pakhuiskennis versus het volle leven 387
Een invloedrijke traditie 388
6.1.2 Opvoeden tot ongehoorzaamheid 390
Een radicale maatschappelijke verandering? 392
Gedwongen vrij? 394
6.1.3 Besluit 397
6.2 Tussen infantiliseren, koesteren en bewieroken 399
6.2.1 To praise or not to praise: de applausgeneratie 399
Morele agency 401
6.2.2 Het kind als 'held' of de leerkracht als 'schurk'? 405
Populaire cultuur en educatie 406
Tegenverhalen: held, schurk of beide? 409
6.2.3 Het onopvoedbare kind: homo monstrosus 412
Verhaal 1 – de wilde van Aveyron 412
Verhaal 2 – Grains de crapule 414
Verhaal 3 – Ah, Ernesto! 416
Het infantiele is monsterlijk 418
6.2.4 Besluit 419
6.3 Kinderen en onderzoek 420
6.3.1 Agency: stem, macht en actorschap 420
Macht en kwetsbaarheid 422
Het recht van kinderen om te participeren 424
6.3.2 Onderzoek met en door kinderen 427
Kindgericht onderzoek op een continuüm 428
Leren van voorbeelden van door kinderen geleid onderzoek 431
Why not teach them? 435
6.3.3 Kindvriendelijke steden 436
Op zoek naar een onbezorgd jeugdland 436
De stad als grote boze wolf 437
Kindvriendelijkheid als imagobooster in de neoliberale stad 438
Een stad die goed is voor kinderen, is goed voor iedereen 440
Kinderen duurzaam verbinden met steden 442
Een gedeeld leerproces 446
6.3.4 Besluit 447

7. HET KIND ALS KAPITAAL 449

7.1 Inleiding: kinderen als grondstof voor de economie 451
7.1.1 Menselijk kapitaal 452
7.1.2 Efficiëntie 455
7.1.3 Preventie 459
7.2 Over investeren en rendement 463
7.2.1 Het kind en het badwater 463
Hygiëne en moraal 464
Opkomst van het 'kind als kapitaal' 467
7.2.2 Head Start en de Spoetnikshock 469
Head Start 471
7.2.3 De verlaging van de leerplicht 474
Een lange geschiedenis 476
Is het wel een goed idee? 480
7.2.4 Waartoe zijn jonge kinderen in staat? 483
Van de ontdekking van vaardigheden naar pedagogische uitbuiting 483
7.2.5 Besluit 486
7.3 Over opvoeden en meritocratie 487
7.3.1 Neoliberalisme en voorschoolse opvoeding 487
7.3.2 Wat is fair? 492
Creëert onderwijs wel gelijke kansen? 495
7.3.3 Ouders als consumenten 500
Keuzevrijheid? 503
Kwaliteit en arbeidsomstandigheden 506
Niet kiezen is geen optie (maar wel een realiteit) 508
7.3.4 Kinderen met een beperking: niet-rendabele kinderen? 509
Een historische terugblik 510
Diagnostiek: middel of doel? 512
Het kind als brein 512
De verschuiving van opvoeden naar leren en presteren 513
Ouderverantwoordelijkheid in een neoliberaal discours 514
7.3.5 Besluit 515

Bibliografie 521
Biografieën 565
Fotoverantwoording 569
Eindnoten 571